

O'QUV ADABIYOTINING NASHR RUXSATNOMASI

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va
innovatsiyalar vazirligining 20 24 yil "4" Mart
dagi "55"-sonli buyrug'iga asosan

Sht.I.Ibroimov

(muallifning familiyasi, ismi-sharifi)

Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari

(ta'lim yo'nalishi (mutaxassisligi))

_____ ning
talabalari (o'quvchilari) uchun tavsiya etilgan

O'zbekiston tabiiy geografiyasi

(o'quv adabiyotining nomi va turi: darslik, o'quv qo'llanma)

_____ ga
O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi
tomonidan litsenziya berilgan nashriyotlarda nashr
etishga ruxsat berildi.

Vazirning birinchi
o'rinbosari

K.Karimov

No 55086

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA
UNIVERSITETI**

SH.I.IBROIMOV

O'ZBEKISTON TABIIY GEOGRAFIYASI

O'QUV QO'LLANMA

**CHIRCHIQ 2024
«Sarhon LLS»**

UO'K 910.1

KBK 26.89(5 Y36)

I-18

Sh.I.Ibroimov, / O'zbekiston tabiiy geografiyasi / O'quv
qo'llanma. Chirehiq: «Sarbon LLS», 2024. – 188 bet.

Ushbu o'quv qo'llanmada tabiiy fanlar tizimida O'zbekiston tabiiy geografiyasi fanining obekti va predmeti, tuproq hosil qiluvchi omillar, iqlim hosil qiluvchi omillar, tabiiy geografik jarayonlar, tabiiy geografiya okruglar, ularning bir-biridan farqi hamda tafovuti haqida batafsil bayon qilingan. O'zbekistonda "O'zbekiston tabiiy geografiyasi" fanining rivojlanish bosqichlari bilan bir qatorda tabiiy geografik okruglarda olib borilgan tadqiqotlar asosida olingan ma'lumotlar keltirilgan. Atrof muhitni asrab avaylash hamda ularning tabiiyligini saqlab qolishga katta e'tibor qaratilgan.

O'quv qo'llanma geografiya, geografiya o'qitish metodikasi, geografiya va iqtisodiy bilim asoslari ta'lim yo'nalishlari talabalari hamda shu yo'nalishlarning magistr'lari, doktorantlariga mo'ljallangan.

Ushbu o'quv qo'llanma O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024 yil 4 martdagi № 55-sonli buyrug'iga asosan nashrga ruxsat etildi.

Mas'ul muharrir:

Geografiya fanlar doktori, professor
A.K.Urazbayev

Taqrizchilar:

Geografiya fanlar doktori, professor
B.A.Baxritdinov
Geografiya fanlari falsafa doktori, dotsent
F.T.Rajabov

UO'K 910.1

KBK 26.89(5 Y36)

ISBN 978-9910-9398-5-3

© Sh.I.Ibroimov, 2024
© «Sarbon LLS», 2024

Kirish

O'zbekiston tabiiy geografiyasi fani geografiya mutaxassislari uchun o'qitiladigan asosiy fanlardan biri bo'lib hisoblanadi. Mamlakatimizda joylashgan oliy ta'lim muassasalarida tayorlanadigan malakali geografiya fani o'qituvchilari uchun mo'ljallangan. O'z mazmuni va mohiyatiga ko'ra ilmiy-nazariy, amaliy va ta'limiy ahamiyatga ega bo'lgan bu faning o'rganilishidan maqsad geograf talabalariga O'zbekistonning tabiiy sharoiti va resurslari haqida keng ma'lumot berish, ulardan oqilona foydalanish yo'llarini ko'rsatish, tabiatdagi ichki tafovutlarni ochib berishdan iborat. Ushbu fan talabalarda o'zlari yashaydigan ona Vataniga nisbatan vatanparvarlik ruhida tarbiyalanishi hamda uning go'zal tabiati va tabiiy boyliklariga nisbatan muhabbat va milliy g'urur tuyg'ularini uyg'otishda muhim o'rin tutadi. Butun fan davomida tabiatga va uning boyliklariga oqilona munosabatda bo'lish tamoyillariga katta e'tibor beriladi. O'zbekiston hududini tabiiy geografik rayonlashtirish haqida ma'lumotlar beriladi. Har bir tabiiy geografik okrugning o'ziga xos xususiyatlari, ekologik muammolari bayon qilinadi.

Oliy o'quv yurtlarining geografiya mutaxassisligi uchun yozilgan ushbu o'quv qo'llanma tuproqlarni landshaftning ko'zgusi sifatida qarashga va shu bilan birga ularning dinamikasini o'rganishga ham alohida e'tibor qaratadi. Shu omillarni hisobga olgan holda "O'zbekiston tabiiy geografiyasi" o'quv qo'llanmasi kelajakda Yer resurslaridan unumli foydalanishda atrof muhitga alohida e'tibor berishni talab etadi. Bu esa o'z navbatida "O'zbekiston tabiiy geografiyasi" fanining amaliyotdagi rolini oshiradi.

16. А.К.Уразбаев, Ш.И.Иброимов. "Системно-структурный анализ природно-мелиоративных условий делтовых геосистем" Монография.-Тошкент.; "Ma'rifat", 2023, 143 бет.
17. Леонтев О.К. Физическая география мирового океана. М: 1982.
18. Четиркин В. М. Средняя Азия. Опыт комплексной географической характеристики и районирования. Ташкент, 1960.
19. Qurboniyozov G. O'zbekiston geografiyasi. T., 1997.
20. O'zbekiston Qizil kitobi 1996 yil
21. Энциклопедический словарь географических терминов. М.1968.
22. www.ziyounet.uz
23. www.cspi.library.uz
24. www.mgu.library.ru
25. www.edu.library.uz
26. www.stat.uz
27. www.nuu.library.uz

MUNDARIJA

Kirish	3
Kirish. Fanning o'rganish obyekti, maqsadi va vazifasi. O'zbekiston geografiyasining o'rganilish tarixi	4
O'zbekiston yer yuzasining tuzilishi	12
O'zbekistonning geologik taraqqiyot tarixi. Zilzilalar	28
O'zbekiston iqlimi va ichki suvlari	37
O'zbekiston tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi	87
O'zbekistonning tabiiy boyliklarini muhofaza qilish	101
O'zbekistonni tabiiy geografik rayonlashtirish. Ustyurt va Quyi Amudaryo	107
Qizilqum va Quyi Zarafshon	126
Farg'ona botig'i va O'rta Zarafshon	144
Qashqadaryo va Surxondaryo	155
G'arbiy Tyan-Shan va Turkiston-Nurota	163
Hisor-ZARAFSHON va Bobotog'	170
Toshkent – Mirzacho'l	179
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR	185

SH.I.IBROIMOV

aha.

Mo

198

reo

O'ZBEKISTON TABIIY GEOGRAFIYASI

O'quv qo'llanma

M.

Muharrir:

X. Taxirov

Tehnik muharrir:

S. Melikuziva

Musahhih:

M. Yunusova

Sahifalovchi:

A.Ziyamuhamedov

Nashriyot litsenziya № 2044, 25.08.2020 й

Bichimi 60x84¹/₁₆. "Cambria" garniturası, kegli 16. Offset bosma usulida bosildi. Shartli bosma tabog'i 19.

Adadi 100 dona. Buyurtma № 2231378

Sarbon LLS MCHJda chop etildi.

Nashriyot telefon raqami 99894- 673 66 56